

Socializing of trainer with a sportsman must take place professionally, expressly and by a clear language. Even cooperation of the states and processes are considered for a conduct trainer and sportsman.

Key words: management, organization, trainer, sportsmen, level of cooperation.

Саенко С.В.

Національний технічний університет України "КПІ"

ЗАКОНИ І ЗАКОНОМІРНОСТІ ПРИ ПОБУДОВІ РУХІВ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВНЗ

В статті представлені результати теоретичного та експериментального дослідження про закони та закономірності дидактики, які впливають на побудову рухів на заняттях фізичного виховання у ВНЗ.

Ключові слова: дидактика, закони, закономірності, побудова рухів, фізичне виховання, вищий навчальний заклад, боротьба на поясах алиш.

Навчальний процес, у ході якого здійснюється спланована організація засвоєння вчителем змісту освіти, що володіє певними інваріантними і варіативними характеристиками, розвивається відповідно до притаманних йому об'єктивних закономірностей. Спроби виявлення цих закономірностей спостерігаються протягом усієї історії розвитку дидактики. Підтвердженням цього є роботи Ю.К. Бабанського, В.І. Бондаря, Г.В. Воробйова, В.С. Гершунського, В.Є. Гмурмана, П.Н. Груздева, М.А. Данилова, В.В. Краєвського, І.Я. Лернера, В.О. Оніщук, І.П. Подласого, М.Н. Скаткіна, а також інших вітчизняних і зарубіжних дослідників, які розглядали проблему законів і закономірностей у навчанні.

Виключно важливе значення для осмислення розвитку процесу навчання мало дослідження М.А.Данилова з питань про протиріччя як рушійної сили навчального процесу. Ідеї, сформульовані М.А. Даниловим, отримали подальший розвиток і конкретизацію в роботах В.І. Загв'язінського, А.А. Сохора, Г.І. Щукіної та інших. Розробка проблеми рушійних сил навчального процесу дозволила підійти до розкриття об'єктивних закономірностей цього складного явища.

Про складність вирішення цієї проблеми свідчить такий факт, що з 50-х до 80-х років не було визначено чіткої класифікації закономірностей навчання. Так, І.Я. Лернер (1980,с.54) відзначає, що кожна наука - і в цьому її безумовна ознака - пізнає закони сфери дійсності, що вивчається, і характеризується цими законами. Як це не дивно, ні в одному підручнику педагогіки, на відміну від підручників інших наук, ми не знайдемо ні переліку, ні класифікації законів процесу навчання.

Лернер І.Я. пояснює таку ситуацію тим, що за всю багатовікову історію педагогіки не були встановлені закони: це пов'язано з тим, що не був знайдений відповідний кут зору для формування власне педагогічних (дидактичних) законів, незрозуміла була природа, структура такого закону.

Недостатня розробленість цієї проблеми відзначалася П.Н. Груздевим (1946), який майже першим указував на те, що питання про закономірності в педагогіці спираються коріннями своїми в інше (не менш важливе) питання про характер педагогіки як науки. Недостатнє усвідомлення дидактики як педагогічної науки призводило до підміни законів навчання і його процесу законами засвоєння (тобто психологічними закономірностями) та закономірностями спілкування і взаємовідносин (тобто соціологічними закономірностями).

Так, Сократ висловлював таку думку і керувався нею як законом: народження думки в учня залежить від організованого вчителем діалогу.

Я.А. Коменський керувався таким правилом: усе, що повинно бути засвоєним, пропонується спочатку в узагальненому вигляді, а потім частинами. І.Г. Песталоцці сформулював такий закон навчання: «Від неясного споглядання до ясного уявлення і від них до ясних понять». Ф.А. Дістервег розробив 33 дидактичні правила для вчителя, предмета викладання, для учня.

Німецький педагог Е. Мейман сформулював такі три закони: 1) розвиток індивідуума спочатку визначається в основному природними задатками; 2) раніше за все розвиваються ті функції, які є найбільш важливими для життя й задоволення елементарних потреб дитини; 3) душевний (психічний) і фізичний розвиток дитини відбувається нерівномірно.

А.В. Хуторський (2001, с. 70) визначає, що закон - це необхідне, суттєве, стійке відношення між різними явищами, що повторюються.

У дидактичному аспекті, - відзначають В.І.Лозова та Г.В. Троцько (2002, с. 220-221), - закон є внутрішнім, визначальним і суб'єктивним, стійким, повторювальним зв'язком (відношенням) між явищами навчання, який обумовлює їх необхідне виявлення, розвиток і ефективність процесу навчання.

Розрізняють закони динамічні та статичні. Динамічним законом є такий, при якому вихідний початковий стан об'єкта однозначно визначає ряд наступних його станів. Знаючи перше, можна передбачити інші.

А статичним законом автори навчального посібника «Теоретичні основи виховання і навчання (2002, с. 221)» називають такий, при якому передбачається визначена можливість (імовірність) закладених тенденцій у зміні об'єкта або системи за певних заданих умов.

У дидактиці, як і в інших суспільних науках, переважають статичні закони і виявляються вони в більшості випадків як тенденції.

Автори «Дидактики середньої школи» (1975) навели такі закони: відповідність шкільної освіти, взятої в цілому, рівню досягнутого наукового розвитку людства в сукупності всіх галузей знань; єдність навчання і виховання; активність учнів у навчанні та вихованні; обумовленості загального розвитку учнів способам навчання; наявність залежності розвитку учнів від характеру навчання і викликаної ним навчальної і трудової діяльності. Проблема обґрунтування класифікації закономірностей навчання ще не вирішена і вона потребує окремого дослідження, тому ми будемо використовувати один із варіантів І.Я. Лернера. Він виділяє два види (групи) закономірностей навчання: а) притаманні процесу навчання за його сутністю, які обов'язково проявляються при будь-якому навчанні; б) закономірності, які проявляються залежно від характеру діяльності тих, хто навчає, і тих, які навчаються, а також використовуваних засобів.

До першої групи автор відносить:

1. Виховуючий характер навчання /позитивний або негативний/.
2. Будь-яке навчання реалізується тільки при цілеспрямованій взаємодії навчаючого, того, хто навчається, і об'єкта, що вивчається.
3. Навчання відбувається тільки при активній діяльності учнів, яка відповідає задуму і діяльності того, хто навчається.

4. Навчальний процес протікає /відбувається/ тільки при відповідності /не тотожності/ мети учня цілі вчителя в умовах, коли діяльність викладача відповідає способу засвоєння змісту, що вивчається.

5. Цілеспрямоване навчання індивіда тієї або іншої діяльності досягається при включенні його в цю діяльність.

6. Між ціллю навчання, змістом освіти і методами навчання існують постійні залежності: ціль визначає зміст і методи, методи і зміст обумовлюють ступінь досягнення мети.

Закономірності другої групи проявляються в залежності від характеру діяльності того, хто навчає, і тих, хто навчається, і засобів, отже, у залежності від змісту освіти і методу, яким користуються. Ці закономірності проявляються не при будь-якому навчанні, їх прояв здебільшого залежить від викладача, від того, чи усвідомлює він усю повноту цілей навчання чи застосовує відповідні кожній цілі методи і засоби. Друга група закономірностей обумовлена тим, що педагогічний процес пов'язаний з цілеспрямованою і усвідомленою діяльністю взаємопов'язаних суб'єктів - учителя і учня - з різноманітністю цілей навчання. До другої групи І.Я.Лернер відносить:

1. Поняття можуть бути засвоєні тільки в тому випадку, якщо цілеспрямовано організована пізнавальна діяльність учнів зі співвідношення одних понять з іншими, відокремлення одних понять від інших.

2. Навички можуть бути сформовані, якщо вчитель організує відтворення усвідомлених операцій і дій, що лежать в основі навичок.

3. Міцність засвоєння усвідомленого змісту освіти тим більша, чим регулярніше організовано пряме і відстрочене повторення цього змісту й введення його в систему засвоєного раніше змісту,

4. Навчання складних способів діяльності залежить від опори на попереднє опанування простих видів діяльності, що належать до складного способу, а також уміння учнів визначити ситуації, в яких ці дії можуть бути застосовані.

5. Усяка сукупність об'єктивно взаємопов'язаної інформації засвоюється тільки при пред'явленні її вчителем в одній з притаманних їй систем зв'язків, з урахуванням наявного в учнів досвіду.

6. Будь-які одиниці інформації і способи діяльності стають знаннями і вміннями в залежності від організованої вчителем опори на вже досягнутий рівень знань і вмінь.

7. Рівень і якість засвоєння залежить, при інших рівних умовах (пам'ять, здібності), від урахування вчителем значущості для учнів засвоюваного змісту.

8. Варіювання завдань та оперування знаннями і вміннями в суттєвих ситуаціях їх застосування формує готовність до переносу засвоєного змісту пов'язаних із ним дій у нову ситуацію.

9. Темп і міцність засвоєння змісту освіти пропорційні забезпеченому вчителем інтересу учнів до здійснюваної ними навчальної діяльності.

10. Розумовий розвиток індивіда кінець кінцем прямо пропорціональний організованому вчителем засвоєнню обсягу взаємопов'язаних знань, умінь і досвіду творчої діяльності.

11. Успішність і швидкість навчання та розвитку залежать, при інших рівних умовах, від включення учнів у навчальну діяльність на оптимальному для даного індивіда рівні складності.

12. Розвиток в учнів досвіду творчої діяльності можливий тільки при включенні їх у розв'язання доступних і значущих для них проблем і проблемних завдань.

13. Доступний учням рівень досвіду творчої діяльності досягається, якщо сукупність проблем і проблемних завдань складає систему, що відповідає певним показникам.

14. У процесі розв'язування системи проблемних завдань учні об'єктивно проходять і підлягають проведенню через чотири етапи, які характеризуються рівнем співвіднесення даних в умові між собою і ступені опосередкованості умовиводів.

Торкаючись питань класифікації закономірностей другої групи, слід урахувати різні типи навчальних предметів. На наш погляд, урахування провідних компонентів навчальних предметів (наукові знання, способи діяльності (інтелектуального і практичного характеру), художня освіта і морально-естетичне виховання, або естетичне бачення світу) дозволить конкретизувати закономірності навчання. В результаті аналізу розвитку думок про закони та закономірності нами зроблена спроба представити дидактичну систему ФКіС у наступному плані (рис.1)

І ця проблема потребує окремого теоретичного дослідження. Навчальний процес, у ході якого здійснюється спланована організація засвоєння вчителем змісту освіти, що володіє певними інваріантними і варіативними характеристиками, розвивається відповідно до притаманних йому об'єктивних закономірностей.

ЗАКОН, ЗАКОНОМІРНІСТЬ. Знання закону констатує в явищах інваріантність як властивість будь-якої характеристики залишатися незмінною при будь-яких (у межах певної системи) змінах (перетвореннях).

Особливо чітко це можна побачити виходячи з аналізу тих законів, які можуть бути описані математично у вигляді функцій. Як відомо, функціональною залежністю називають зв'язок будь-яких величин в тому випадку, коли певним значенням одних величин (їх називають аргументами) відповідають строго певні значення інших величин (функцій).

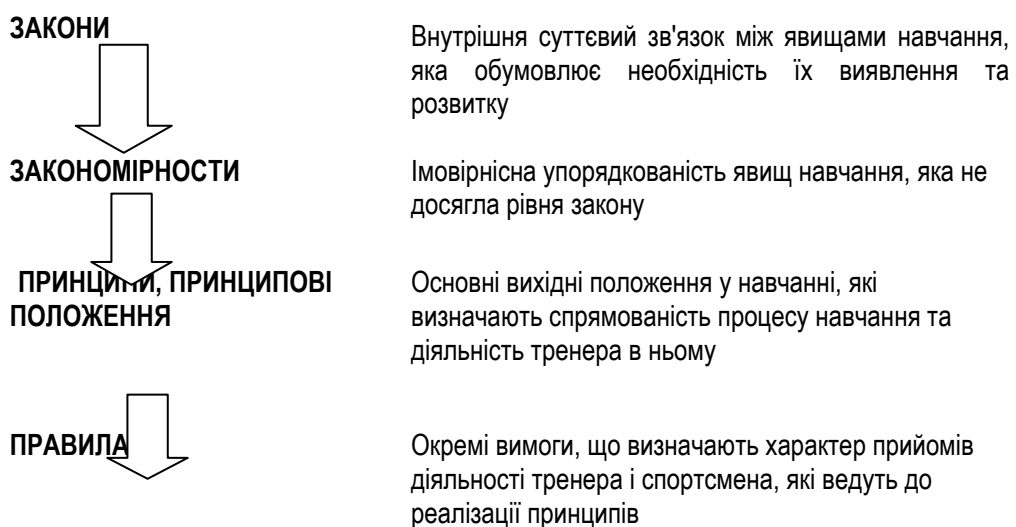

Рис. 1. Структура дидактичної системи ФКіС

Загальнобіологічний закон оптимальності: ступінь взаємодії всередині і між системами повинна бути оптимальною (Ешбі). Процес формування рухових навичок спирається на закон диференціювання. Вироблення диференціровочного гальмування сприяє усуненню скорочення зайвих м'язових груп і швидкого прояву рухової навички. Для ефективного вияву закону диференціювання необхідно максимально можливе в даний момент розслаблення великих м'язових груп тіла спортсмена.

При целостном выполнении двигательного акта, когда нельзя специально разделить на отдельные параметры, управление движением осуществляется по ведущему для данного лица параметру. Наблюдается так же и то, что чем выше теснота связей по всем трём параметрам (пространство, время, сила), тем более высокой координацией обладает данный спортсмен.

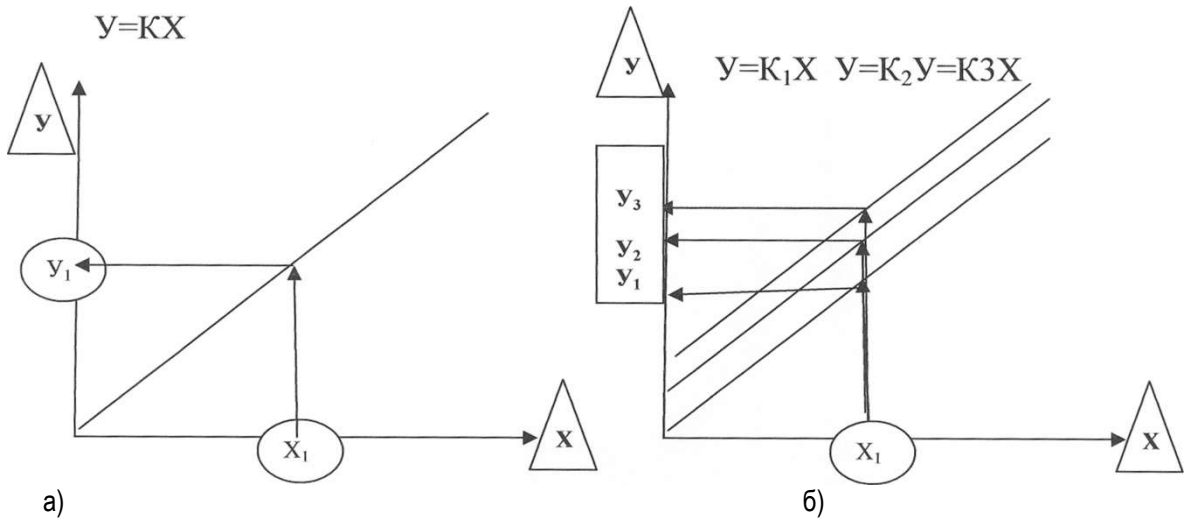
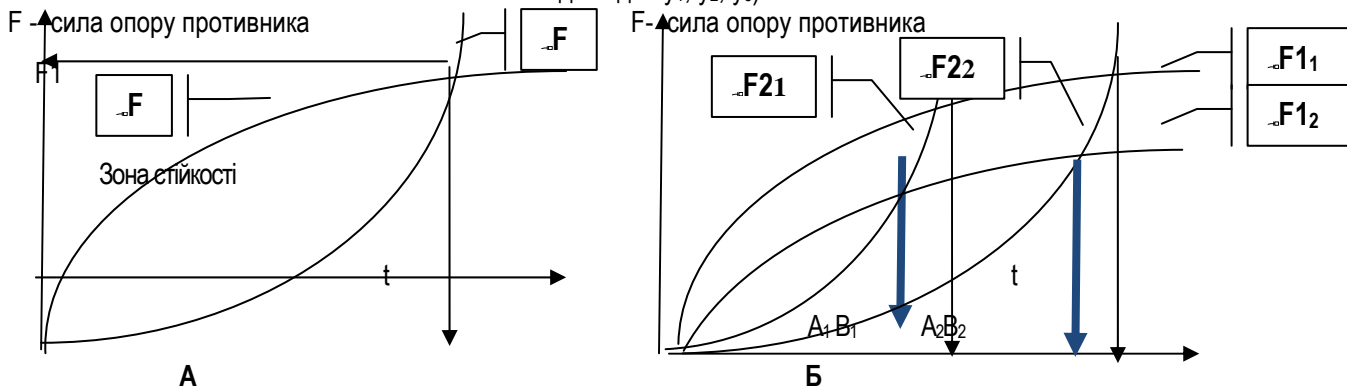

Рис.2. Відміна закону від закономірності, де а – закон (одному x_1 відповідає один y_1), б – закономірність (одному x_1 відповідає y_1, y_2, y_3)

t-	час виконання кидку, мс
F ₁ -	сила, яку вкладає в кидок спортсмен
F ₂ -	сила, яку вкладає в опір його противник
F ₁ -	точка відриву противника від опори

t-	час виконання кидку, мс
A ₁ A ₂ -	сила опору противника з різною швидкісно-силовою підготовкою
B ₁ B ₂ -	сила, яку вкладає в кидок спортсмен з різною швидкісно-силовою підготовкою

Рис.3. Виконання зустрічної атаки проти одного противника (варіант А), проти двох різних за підготовкою противників (варіант Б)

ВИСНОВОК. Подальше розгортання дидактичної системи фізичної культури та спорту потребує концентрації зусиль дослідників багатьох галузей сучасної науки, відкриття нових законів існування чоловіка у всесвіті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арзютов Г.Н. Теория и методика поэтапной подготовки спортсменов (на материале дзюдо). Диссертация док. пед. наук: – Киев, 2001. 13.00.04 - теория и методика профессионального образования и 13.00.02 - теория и методика обучения физической культуре и спорту.
2. Арзютов Г.Н. Теория и методика поэтапной подготовки спортсменов (на материале дзюдо). Автореферат дис. док. пед. наук: - Киев, 2001.13.00.04 - теория и методика профессионального образования и 13.00.02 - теория и методика обучения физической культуре и спорту.
3. Бернштейн Н. А. Избранные труды по биомеханике и кибернетике. М.: СпортАкадемПресс, 2001.-295 с.
4. Анохин П. К. Узловые вопросы теории функциональных систем. - М. Медицина, 1990.-196 с.
5. Арзютов Г.Н. Многолетняя подготовка в спортивных единоборствах. К.:НПУ имени М.П. Драгоманова. 1999. - 410с.

Аннотация. Саенко С.В. Законы и закономерности при построении движений на занятиях физического воспитания в ВУЗе.

В статье представлены результаты теоретического и экспериментального исследования о законах и закономерностях дидактики, которые влияют на построение движений на занятиях физического воспитания в ВУЗе.

Ключевые слова: дидактика, законы, закономерности, построение движений, физическое воспитание, высшее учебное заведение, борьба на поясах алиш.

Annotation. Saenko S.V. Laws and conformities to law at the construction of motions on employments of P.E in Institution of higher learning.

In the article the presented results of theoretical and experimental research about laws and conformities to law specialists in didactics, that influence on the construction of motions on employments of P.E in INSTITUTION of higher learning.

Key words: didactics, laws, conformities to law, construction of motions, P.E, higher educational establishment, fight on the belts of alysh.

**Сичов С.О., Сиротинська О.К.
Національний технічний університет України "КПІ"**

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТОК ГОТОВНОСТІ ДО САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

У статті проаналізовано стан проблеми формування у студенток готовності до самостійних занять фізичною культурою. Уточнено зміст готовності студенток до самостійних занять фізичною культурою в умовах навчання, визначено її компоненти, критерії, показники та рівні сформованості.

Ключові слова: студенти, готовність, навчання, заняття, фізична культура.

Постановка проблеми. Важливим напрямком діяльності вищих навчальних закладів є пошук нових форм зміцнення здоров'я студенток у процесі їх навчання і виховання, впровадження здоров'язберезувальних